

Nr 3.

Av herr **Pettersson, Ivar, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.

I propositionerna nr 1 och 2 till innevarande urtima riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit *dels* för tiden t. o. m. 31 augusti 1920 införselmonopol å viss spannmål i samband med kontrakt mellan staten och föreningen Sveriges kvarnintressenter u. p. a., *dels* för tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 på visst sätt anordnade glidttullar för vissa slag av spannmål med importfrihet för dessa slag efter 31 augusti 1920.

Ett dylikt införselmonopol, vars handhavande praktiskt taget överlämnas till den enskilda kvarntrusten, väcker visserligen allvarliga betänkligheter både därför att monopol, även i de fall då de möjligen kunna förenas med grundlagen, helst böra undvikas, och därför att i detta fall det är omöjligt att helt överblicka innebörden och följderna av kvarntrustens sålunda legaliserade maktställning. Det har sagts, att valet står, när minimiprisen behållas, allenast mellan två alternativ, nämligen fortsatt statsdrift eller enskilt monopol under statskontroll, men det vill synas, som vore dock andra lösningar ingalunda otänkbara. Exempelvis kunde för den tid minimiprisen gälla eller till 1 juni 1920 importen av spannmål göras beroende av licens efter prövning i varje fall och beläggas med glidande tullsatser, som fullt täckte skillnaden mellan det garanterade minimipriset och ett beräknat, lägre importpris, varvid alltid möjlighet till viss prisreglering funnes genom särskilda dyrtidsanslag. Naturligtvis förutsätter en sådan anordning vissa regler för prövningen och viss myndighet att handhava denna, men den korta tid, som står till buds, innan frågan skall avgöras, bindrar varje försök att nu utarbeta och framlägga fullständigt förslag härtill. Vi nödgas därför begränsa oss

i detta avseende till en bestämd reservation mot den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen, vilken synes innebära stora faror och olägenheter, även om dessa numera genom regeringens förhållande och ärendets brådska icke torde kunna undvikas.

Vad åter angår tiden efter minimiprisens upphörande och det för denna tid föreslagna systemet med glid tullar, har bl. a. lantbruksstyrelsen (proposition nr 1 sid. 28) betonat »svårigheten att fixera de medelpris, särskilt det s. k. normalpriset, å den inhemska spannmålen, med stöd varav tullen skall beräknas». Dessa svårigheter synas icke, såsom lantbruksstyrelsen förmenar, hava av de såsom sakkunniga tillkallade på ett verklig tillfredsställande sätt övervunnits, utan kvarstå i stor utsträckning, trots det erkännande styrelsen givit den föreslagna formeln för normalprisets beräkning. Då emellertid Kungl. Maj:t för sin del ansett sig kunna sätta sig över felaktigheterna och förorda formelns användning, och då vi för vår del icke anse möjligt att över huvud finna en verkligt exakt formel, som beaktar alla de i praktiken så ytterst växlande förhållandena, utan måste hålla före, att formeln väsentligen ger ett blott teoretiskt resultat, sakna vi anledning att framställa ändringsförslag, som i bästa fall skulle kunna rätta en eller annan detalj, men icke göra det hela praktiskt riktigare. Blott så mycket måste vi yrka, att det avdrag av 5 procent från det genom formelns användning erhållna teoretiska normalpriset, som departementschefen (proposition nr 1 sid. 61) förordat, icke måtte göras. Då meningen med formeln är, att hänsyn skall tagas till de tid efter annan växlande konjunkturerna, synes det vara orimligt att genom detta obligatoriska avdrag gå händelserna i förväg och låta antagandet av nedgående pris inverka på beräkningar, redan innan antagandet blivit verklighet, avdraget är lika oriktigt som obehövt. Därför bör grundpriset bliva lika med det genom formeln erhållna normalpriset utan avdrag. I detta sammanhang bör påpekas, att i formeln ingen hänsyn tagits till Dalarna och norra Sverige, där arbetskostnaderna och odlingsförhållandena äro helt andra än i mellersta och södra Sverige — det ser ut, som skulle Kungl. Maj:t numera icke vilja tillåta Dalarna och norra Sverige att, såsom i kristiden önskades, vara och bliva en brödsädesproducerande landsända.

Om alltså den rent teoretiska formeln må lämnas i sitt värde och dess användbarhet falla på Kungl. Maj:ts ansvar, måste däremot på det allvarligaste bestridas, vad såväl de som sakkunniga tillkallade som sedermera föredragande departementschefen godtagit, då de uttalat, att uppgiften bör vara »att bereda brödsädsodlingen inom landet ungefär samma ekonomiska förutsättningar som den ägde under tioårsperioden 1904—

1913» eller att »behålla möjligheten till lönande (!) brödsädsodling i den omfattning, den bedrevs under sagda period, men utan hänsyn till de av kristidsåtgärderna förorsakade utvidgningarna under de senaste åren» (proposition nr 1 sid. 57). Det torde vara erkänt och känt, att brödsädsodlingen under sagda period knappast kan kallas »lönande», och det är uppenbart, att det omfång, vari brödsädsodlingen då ägde rum, icke varit tillräckligt för att täcka den inhemska konsumtionens minimibehov. Nu vill man i trots härav och »utan hänsyn» till de på lång sigt helt nyss under kristiden gjorda kostsamma anordningarna till odlingens utvidgande helt enkelt återföra denna till det erkänt otillräckliga omfång, den hade före kristiden. Att staten på detta sätt tager med andra handen vad den med den ena givit, är måhända mindre anmärkningsvärt än att man här alldeles blundar för det eljest i propositionen gång på gång betonade förhållandet, att glidtullarne blott avse en kort övergångsperiod, utan att någon vet, vad som kommer därefter. Rimligast vore väl att under den tiden intet ändrades i den nuvarande av staten själv skapade ställningen med avseende på produktionens höjande, allra helst som i propositionen (sid. 54) erkänts, att ingen säkerhet finnes för att ej Sverige just därunder än en gång kan utsättas för en ny isolering i importavseende. Skulle så ske, bör Sverige kunna bygga på egen odling, men detta göres genom Kungl. Maj:ts förslag omöjligt, då det icke låter sig göra att återigen börja med odlingspådrivande åtgärder — jordbrukarnes tillit till dessa och till statens goda vilja och fasta följdriktighet kan icke bli så särdeles stor efter sådana erfarenheter.

Vill emellertid staten förhindra att jordbruket såsom icke bärkraftigt nedlägges eller inskränkes, såvitt brödsädsodlingen angår, måste den tillse, att denna odling åtminstone kan gå ihop, om den också varken kan eller tyckes få bli »lönande». Vad jordbruket härvid i varje fall med fullt fog minst kan kräva, när det icke såsom andra icke bärkraftiga näringar får nedläggas, det är att det icke förhindras att få sina kostnader täckta. Jordbrukets män framställa inga oförsynta eller ogrundade fordringar, om de kräva ett tullskydd, som täcker hela skillnaden mellan det teoretiskt beräknade normalpriset å den inhemska produktionen och det beräknade lägre importpriset. I detta avseende förtjänar påpekas, att tabellen i propositionen nr 1 sid. 63 är missvisande. Om t. ex. importpriset är 25 och svenskt normalpris 31, då alltså skillnaden blir 6 och enligt Kungl. Maj:ts förslag tullen skulle vara 3, så skulle enligt tabellen spannmålspriset bli 28. Men i verkligheten betalas i detta fall icke 28 för svensk vara, vilken av kvarntrusten alltid anses vara av lägre kvalitet, utan möjligen endast 25, i vilken händelse hela skill-

naden alltså finge betalas av den svenska producenten i trots av halveringen. Även om tullsatsen finge motsvara hela denna skillnad, bleve detta endast i teorien full täckning, då i praktiken priset å svensk vara säkerligen kommer att ställa sig lägre. Det föreligger ock en icke ringa fara, att kvarntrusten, sedan importen blivit fri, icke kommer att köpa svensk vara i nödig utsträckning ens om den vore billigare. Så har skett och så kan fortfarande ske, i synnerhet om den inhemska produktionen redan genom tullsatsen ålägges att gå med beräknad förlust.

Principiellt kunna och vilja vi icke vara med härom, utan fordra en tull, som åtminstone ställer det beräknade produktions- och det beräknade importpriset lika. Men nu har Kungl. Maj:t i propositionerna nr 1 och 2 förklarar, att övergångstiden 1920—1922 också borde vara en övergångstid till allmänt sänkande av varuprisen och stegrande av penningvärdet, samt kräver för den skull (proposition nr 1 sid. 61) av jordbruket, att »även» detta skall bära en del av bördan härför. Någon upplysning om vilka andra näringar och på vad sätt dessa skola dela bördan lämnas icke, men det erkännes, att ett sådant krav på jordbruket icke är i och för sig berättigat, utan att tvärtom kravet på hela skillnadens täckning är berättigat. För vår del hålla vi före, att spannmålsprisens sänkande på konstlad väg lika litet eller än mindre leder till målet, varuprisens nedgång i allmänhet, som t. ex. potatisprisets faktiska nedgång medfört någon sådan prisreduktion på andra varor, oaktat potatis är lika allmänt näringsmedel som spannmål. Icke heller äro vi övertygade, att den uppoffring, som ånyo begäres av jordbruket, har den allra minsta utsikt att bliva till verkligt gagn i åsyftad riktning. Men vi vilja även denna gång böja oss för Kungl. Maj:ts tydligen motsatta mening och icke undandraga oss att medverka försöksvis till ändamålets vinnande. Å andra sidan kunna vi då med fog begära, att detta experiment icke blir långvarigare eller mer omfattande än nödigt, och vilja därför föreslå, att glidtullen endast under första året 1920—1921 skall motsvara halva skillnaden för att under andra året 1921—1922 stiga till tre fjärdedelar därav. Och vi förutsätta uttryckligen och ovillkorligen, att därefter vårt av departementschefen, i vars yrkande hela statsrådet instämt, erkända berättigade krav på hela skillnadens täckning fullt beaktas vare sig medelst glidtull eller på annat sätt, som då kan bestämmas. Att varken den föreslagna maximalbegränsningen av glidtullen till kronor 3.70 eller den tänkta minimisatsen av 0.50 i tull under dessa omständigheter kan godkännas, torde blott behöva påpekas.

Med åberopande av vad sålunda anförts, hemställa vi,

att riksdagen, under uttalande att det oavvisliga behovet av åtgärder till varuprisens nedbringande kräver även ett försök härtill i fråga om brödsäden, och under förutsättning att Kungl. Maj:t i god tid före 1 juni 1922 framlägger till riksdagens prövning förslag angående sättet för den inhemska brödsädsodlingens fulla säkerställande såsom lönande näring, ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 2 med den ändring, att

dels den föreslagna glidande tullsatsen under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 å vete, råg och korn kommer att motsvara halva skillnaden mellan det beräknade inhemska normalpriset, utan ifrågasatt avdrag av 5 procent, och det beräknade importpriset för vete, oavsett om denna skillnad ej uppgår till 1 krona eller tullen skulle överstiga kronor 3.70 för 100 kilogram,

dels samma tullsats under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 skall motsvara tre fjärdedelar av sagda skillnad.

Stockholm den 11 augusti 1919.

<i>Ivar Pettersson.</i>	<i>Joh. Johansson,</i> Friggeråker.	<i>Joh. Johansson,</i> Kälkebo.
<i>Åhlmans Ol. Olsson.</i>	<i>Joh. Kjellén.</i>	<i>A. Linnér.</i>
<i>L. Tjällgren.</i>	<i>Carl Grevesmühl.</i>	